

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Stil maar!

.... ziet de plaats, waar Hij gelegen heeft
Matth. 28 : 6

Zie, Ik maak alle dingen nieuw.
Openb. 21 : 5

Het lege graf van Jezus Christus, — en de nieuwe hemel, de nieuwe aarde.

En wij, die allemaal nog in ons graf terecht komen en die te vergeefs wachten op iets wat werkelijk nieuw is.

Want natuurlijk, elke dag die we beleven is nieuw, vol gebeurtenissen die we nog niet eerder hebben beleefd. En elke baby die geboren wordt is nieuw: zo'n mens was er nog niet eerder op de wereld.

Maar als 't er op aan komt, blijft alles hetzelfde. Is de ene dag gelijk aan de andere: opstaan, werken, slapen. Een beetje plezier, een massa ellende. En is de ene baby toch gelijk aan de andere. Want ze zien er misschien fris en hartveroverend uit, maar met het eerste geluidje hebben ze ook al de eerste stap gezet op weg naar hun graf. En allemaal hebben ze het bederf in zich: de één zwakke longen, de tweede een labiel zenuwgestel, of hoe we dat dan ook maar noemen willen. En stuk voor stuk zó broos en zwak, dat een slippende auto ze met één haal uit de wereld heeft geveegd. En allemaal vol opstand tegen God. Allemaal bedorven. Schattige babys, maar wat zullen ze een verdriet om zich heen strooien.

Wij zien wel vaak iets nieuws. Maar met dat alles komt er toch geen wezenlijke verandering.

En dat is het nu juist: God bedoelt met „nieuw” ook iets dat grondig nieuw is. Zo, dat het nooit weer oud wordt en zijn fleur verliest. Als God alle dingen nieuw maakt dan zijn ze ook zó radicaal veranderd, dat ze niet meer veranderen kunnen, dat ze niet meer bederven kunnen, dat de dood er niet meer in kan komen. Het bederf is er uit weg, en de dood is er uit weg, want de zonde is er uit verdwenen. Voorgoed. Het bederf, de dood, de zonde kunnen de nieuwe hemel en de nieuwe aarde niet meer te pakken krijgen. Nooit weer. Zó nieuw zal God alle dingen maken.

* * *

Zál God dat doen? Maar toen de engel triumfantelijk wees op het lege graf van Jezus Christus, toen hij tegen de vrouwen zei: kijk maar, Hij is hier niet meer, — toen zei hij eigenlijk niets anders dan wat God later tegen Johannes zegt, als Hij Hem de nieuwe hemel en de nieuwe aarde laat zien: kijk maar, God maakt alle dingen nieuw.

Ziet de plaats, waar Hij gelegen heeft.

Ziet, de Heer is opgestaan!
Gods bazuinen zullen klinken!
D'eerste dingen zijn vergaan,
nieuwe heem'len zullen blinken!

En dat is nu het paas-evangelie. Christus' opstanding is al eeuwen achter de rug. En wanneer de laatste bazuin zal klinken, weten we niet. Maar nu Christus is opgestaan, nu is het vandaag al waar: God maakt alle dingen nieuw.

Dat weten we toch wel. Dat is bij onze doop al gezegd.

God de Vader neemt ons aan tot zijn kinde-

ren en erfgenamen. En dat is wat nieuws, dat wij macht ontvangen, kinderen van God genoemd te worden.

En God de Zoon wast ons door zijn bloed van al onze zonden. En dat is wat nieuws, dat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

En God de Geest komt in ons wonen en gaat ons geven, alles wat we in Christus hebben: n.l. de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven. En dat is wat nieuws, dat wij gaan geloven, dat wij ons bekeren, dat wij God gaan dienen en onze naaste gaan liefhebben. Dat is wat nieuws, dat wij door de kracht van Christus opgewekt worden in een nieuw leven. En dat is het evangelie van het paasfeest.

* * *

Dat God hemel en aarde vernieuwt, is op zich zelf geen troost. Want als wij buiten de nieuwe hemel en de nieuwe aarde komen te staan, — wat dan?

Maar daartoe heeft God Christus dan ook opgewekt uit de doden, opdat wij zouden leven door Hem. Opdat wij vernieuwd zouden worden door Hem.

En als dat gebeurt, als we ons laten vernieuwen door Hem, als we ons laten bekeren, als we dat leren: te breken met onze manier van leven, onszelf te verloochenen, onze vijanden werkelijk te vergeven, — dan vangt het nieuwe leven aan. En dan wordt daarmee het breekijzer gezet in deze oude wereld. En dan is dat het begin van de blijdschap waarvan de psalmen zingen: het veld springt op met al het vee, en 't woud gaat juichend God belijden.

* * *

Dan wordt de wereld wel niet op slag anders. Dan zien de dagen er net zo uit als vroeger, precies zo grauw en troosteloos. Dan blijven de kranten vol staan van wreedheid en geweld. Dan blijven we vinden op onze weg tegenslagen en lastige mensen, ziekte en bedrog en kapotte zenuwen en machteloze kerkelijke vergaderingen.

INHOUD:

Stil maar!	J. K.
Antwoord aan Prof. Kamphuis	G. J.
Calvijn in Japan (IV)	C.V.
Op bezoek bij de kerk der Waldenzen	P. G.
Bacillendragers (II)	M. R. v. d. B.
Confrontatie met van Ruler	R. H. B.
Persschouw	
Kerknieuws	

Dan worden wij oud voor onze tijd. Maar Gods genade is elke dag nieuw. Gods genade in Jezus Christus. Want wie in Christus is, die is een nieuw schepsel. Het oude is voorbijgegaan. Zie, het is alles nieuw geworden.

Wij worden door Christus' kracht opgewekt tot een nieuw leven. Dat gebeurt dan toch maar, omdat Christus is opgestaan. Dat mogen we dan toch maar aangrijpen, en daarvan mogen we leven.

Of het wat helpt? Geen sprake van:

Nu gaan de bloemen nog dood,
Nu gaat de zon nog onder.

God weet, hoe waar dat is. Er gaan in ons leven heel wat bloemen dood. En eens gaat de zon onder voorgoed. En misschien gaat de zon wel des te eerder onder naarmate we ons door de Geest van Christus hebben laten vernieuwen.

God weet wel, hoe verschrikkelijk dat is. God weet, dat we wel huilen moeten.

Maar in die ellende komt Hij met zijn belofte, met zijn genade. Met zijn troost. Met zijn woord van overwinning voor allen die de levende Christus over hun leven laten heersen:

Nu gaan de bloemen nog dood,
Nu gaat de zon nog onder.

Stil maar, stil maar, — alles wordt nieuw: de hemel en de aarde.

Haulerwijk J. Keuning
(ongecorrigeerd opgenomen)

Antwoord aan Prof. Kamphuis

Te haastige klacht

Prof. Kamphuis heeft zich in De Reformatie van 14 maart j.l. gekeerd tegen wat ik de laatste maanden geschreven heb over de kwestie „schorsing en kerkverband”. Hij is daarmee begonnen, hoewel ik in „Opbouw” nog niet uitgesproken was, in de overtuiging dat de behandeling van zijn opmerkingen door mij een in zichzelf afgerond geheel vormt.

Ik neem hem dat niet kwalijk.

Temeer niet, daar hij als argument naar voren brengt, dat de generale synode in het zicht komt en dat het beter is dan maar op tijd de argumenten in de pers te hebben uitgewisseld.

Die mening deel ik.

Mede daarom schreef ik mijn brochure „Schorsing en kerkverband” en gaf ik eveneens mijn visie op de gepubliceerde besluiten

van de Particuliere Synode van Groningen.

Maar er is toch altijd een gevaar in iemand in de rede te vallen, en vooral, wanneer men niet al-te-bang-in-het-trekken-van-conclusies is uitgevallen.

Aan dit gevaar is prof. Kamphuis in het slot van z'n brede schrijven tegen mij niet ontkomen. Hij schrijft t.a.v. „Opbouw”: „Maar Opbouw, dat óf bij monde van ds. Visee óf bij monde van prof. Van Wijk óf bij monde van ds. Janssen de aanklacht van „willekeur” tegen het Noorden richt zwijgt over het Zuiden of protegeert het Zuiden”. In dit verband schrijft prof. Kamphuis dat „Opbouw” zich met betrekking tot zichzelf eens met het thema van de partijdigheid bezig moet houden. „En partijdigheid betekent willekeur”. Daartegen roept hij met een zinspel op wat ik zelf schreef ook mij op te strijden.

Voor zover mijn handelwijze hier in ge-

ding wordt gebracht, wil ik hierop antwoorden.

Het is niet nodig, dat prof. Kamphuis deze oproep tot mij richt.

Reeds enkele jaren geleden schreef ik in de Kerkbode van Noord-Holland brede artikelen tegen de publicaties van ds. Telder uit het Zuiden en tekende ik er bezwaar tegen aan, dat hij afwijking van de belijdenis publiceerde. Desgewenst kan ik de nummers opzoeken en noemen. En vermoedelijk deed dezelfde postbode, die De Reformatie bij meelevende kerkleden bezorgde ook de afgelopen week het nummer van Opbouw in de bus, waarin ik prof. Kamphuis bijviel in zijn strijd tegen deze handelwijze van ds. Telder.

Meer hierover niet.

Prof. Kamphuis zal zijn lezers dit zelf wel meedelen onder erkenning van te haastig geoordeeld te hebben. Dan is daarmee dit „incident” de wereld uit. En kunnen we verder over zaken handelen.

Polemiek

Er wordt nogal eens geklaagd over de polemiek in onze kerken. Daarmee is het niet zo bijster goed gesteld. De toon is hard, de bejegening van elkaar onvriendelijk en onbroederlijk en dat is ook menigmaal zo. Ik kan in dit opzicht ook niet roemen. Maar een uitzondering moet toch wel gemaakt voor de wijze, waarop prof. Kamphuis tegen mij polemiseert. Daar heb ik alle lof voor. Hij is wel eens scherp in zijn woordkeus, ik was dat ook, zelfs niet minder. Maar hij blijft correct en zoekt zakelijk te zijn. Ik wil hem in dit opzicht mijn waardering niet onthouden. Deze wijze van polemiseren is buitengewoon prettig. Tot zover de persoonlijke kant van de zaak. Laten we het goede, dat in onze kerken gevonden wordt, ook eens bij name noemen.

De zwenking van De Reformatie

Prof. Kamphuis spreekt er zijn blijdschap over uit, dat „Opbouw” in kerkrechtelijk opzicht is gezwenkt, n.l. doordat het na ruimte te hebben geboden aan de opvattingen van ds. Visser en prof. Van Wijk, die beide niet wilden weten van een beroep op de classis, wanneer een genabuurde kerkeraad het schorsingsoordeel van de eigen kerkeraad niet deelt. Of men hier terecht van een zwenking van Opbouw kan spreken, laat ik in het midden. Dat mogen de redacteurs uitmaken.

Maar nu er toch van een zwenking sprake is, waarover blijdschap uitgesproken wordt, wil ik mijn blijdschap erover uitspreken, dat „De Reformatie” een m.i. nog veel grotere zwenking heeft voltrokken. Eerst heeft dit blad n.l. tijdens de waarneming van de redactie van prof. Kamphuis door prof. Schilder zich voor de schorsing van een predikant tegen het oordeel van het kerkverband beroepen op art. 31 K.O., onder verwijzing naar de jaren veertig. Let wel: niet op het beginsel slechts daarin uitgedrukt, dat men Gode meer moet gehoorzamen dan de mensen, maar op art. 31 K.O. als artikel der kerkenordening, dat ook in dit geval voorziet, gelijk bij andere besluiten der kerkelijke vergaderingen. Dat is dan toch wel het „simpele” beroep op art. 31 K.O., zoals ook de classis Groningen dat hanteerde.

Toen na de vakanties prof. Kamphuis zelf weer de redactie-scepter zwaaide, zwenkte De Reformatie en keerde het zich tegen het simpele beroep op art. 31 K.O., zoals ook ik dit deed. We waren daarin bondgenoten.

Zo'n zwenking is geen schande, zij was zeer nuttig.

Ik had alleen graag gehad, dat zij in De Reformatie zelf duidelijk was erkend. Dat was in de huidige situatie m.i. nuttig geweest.

Ook had ik graag nog iets anders gezien, n.l. dat Prof. Kamphuis zich direkt en krachtiger tegen deze simpele hantering van art. 31 K.O. in de ons bezig houdende zaak had gekeerd. Hij schrijft binnen veertien dagen nadat de classis Noord-Brabant en Limburg van haar besluiteloosheid in de zaak Telder heeft blijk gegeven een artikel, dat als opschrift draagt: „Een zwarte dag”. Eveneens was prof. Kamphuis er direct bij na de verschijning van de Acta een vernietigende critiek te schrijven op

de kerkrechtelijke besluiten van de P.S. van Noord-Holland in de zaak-Beverwijk, terwijl hij de besluiten in de zaak van de leer gunstig beoordeelde. Hij schreef zelfs niet zonder enige hartstocht dat hij een kerkrecht, als hier voor de dag kwam — ik citeer uit mijn geheugen — nooit zou onderwijzen. En ik moet zeggen, al zou ik het zó niet gedaan hebben: „Er zat wat in”. Ik heb persoonlijk op de P.S. tegen deze besluiten gestemd en was naar ik meen in dit opzicht een vrij eenzame figuur daar. Maar een directe en forse critiek op het besluit van de classis Groningen met zijn simpele hantering van art. 31 K.O. in de kwestie: Schorsing en kerkverband heb ik node gemist. Zo iemand, dan was prof. Kamphuis toch wel de aangewezen man geweest om dit besluit met een **uitgesproken** kerkrechtelijke theorie nauwkeurig onder de loupe te nemen en te veroordelen, man en paard noemend.

Partijdigheid betekent willekeur, schrijft hij ook aan mijn adres.

Dat was overbodig, zie boven.

Maar willekeur draagt de schijn in zich van partijdigheid.

En ook daartegen moet gewaakt.

Ongegronde kritische constructies

Prof. Kamphuis schrijft in De Reformatie van 14 maart, dat ik blijkbaar mijn theoretisch-kerkrechtelijke stelling, dat er in het geval van een niet schriftuurlijk-functionerend kerkverband geen enkele andere weg dan verbreking van het kerkverband openblijft — n.l. indien een kerkeraad meent tegen het oordeel van het kerkverband in te moeten schorsen — thans opgegeven heb. In mijn brochure nam ik dit standpunt in, in Opbouw geef ik dit prijs, onder de indruk van wat hij heeft aangevoerd uit de historie van het Gereformeerde kerkrecht. Een zeer groot gedeelte van zijn critiek op mij besteed hij aan dit punt.

Hij meent, dat hier van een zakelijke winst gesproken kan worden.

En dan maalt zijn kritische molen mijn schrijven verder door: Mij bleef niets anders over dan mij terug te trekken op een andere stelling. Het is deze: Een algemene noodsituatie, als waarvan de door Kamphuis aangehaalde voorbeelden uit de geschiedenis spreken, deed zich in Groningen-Zuid niet voor.

Maar ook deze stelling vindt in de ogen van prof. Kamphuis geen genade. Want ik bewijs de waarheid van deze stelling niet; zij is voorlopig ook onbewijsbaar. En dan bagatelliseer ik hier de zaak, voor zover zij publiek geworden is.

Nu is prof. Kamphuis in zijn schrijven ook hier weer wat te haastig. Want in het slot van mijn derde artikel, dat prof. Kamphuis niet heeft afgewacht, hoewel ik had aangekondigd mij **nader** met hem te zullen verstaan (!), handhaaf ik deze bovengenoemde stelling rustig. Of ik dat terecht of ten onrechte doe, is momenteel niet in geding, maar dat ik het deed. Prof. Kamphuis heeft zich dus in de interpretatie van mijn tweede artikel in Opbouw vergist. Hij moest dan ook wel schrijven, dat ik **IMPLICIET** de stelling uit mijn brochure thans in Opbouw heb opgegeven. En even verder moet hij het woord „blijkbaar” bij „opgegeven” voegen. Dat wijst er reeds op, dat ik het niet duidelijk en met ronde woorden deed, maar dat prof. Kamphuis dit zelf concludeerde. Maar deze conclusie was te haastig blijkens het derde artikel.

De polemische pijl, op mij gericht, blijkt geen spits te hebben.

En de eerste zin uit de driestar „De noodsituatie IV”: „Ds. Janssen heeft zich nu echter op een andere stelling teruggetrokken” komt zo ook geheel in de lucht te hangen.

Prof. Kamphuis is in de wijze, waarop hij mij zoekt te bestrijden, niet erg gelukkig geweest. Van zijn breed betoog blijft in dit opzicht niet veel over. Dit gevaar loopt men steeds, als men ietwat haastig zijn opponent in de rede valt en met zijn conclusies niet zuinig is, in plaats van maar liever zich op duidelijke uitspraken zelf te beroepen.

Wat is hier nu eigenlijk de zaak?

Om het debat niet te laten verlopen in een steekspel over allerlei theoretische mogelijkheden van kerkrecht, wil ik trachten duidelijk

onder woorden te brengen, wat mij bewogen heeft een brochure te schrijven en ook artikelen, waarin ik handelde over de kerkelijke censuur en de plaats van het kerkverband daarin.

We hebben in onze kerkelijke samenleving te doen met verschillende plaatselijke moeilijkheden. Er hebben zich, gezien het aantal onzer kerken en dienstdoende predikanten, nogal wat schorsingen of pogingen daartoe voorgedaan. In Den Helder: later weer opgeheven, omdat de classis het onjuiste ervan aanwees. In Beverwijk sprak de kerkeraad uit, dat zijn predikant geschorst moest worden en toen de classis dit oordeel niet deelde, ging hij in doleantie. Deze zaak is op de meerdere vergaderingen geweest en na aanvankelijk minder goede behandeling ter P.S. van hem veroordeelde leringen. In Murmerwoude is de predikant geschorst door één van zijn kerkeraden en die der genabuurde gemeente, terwijl de kerkeraad van de andere gemeente, die hij dient (diende?) hem als predikant in volle rechten handhaaft (handhaafde?). In Groningen werd het schorsingswaardig uitgesproken over Ds. van der Ziel. Deze werd tenslotte „zelfstandig” geschorst door eigen kerkeraad alleen zonder het instemmend oordeel van genabuurde kerkeraad en classis. Op meer plaatsen zijn moeilijkheden, die zich veelal concentreren rondom het optreden van de plaatselijke predikant met al of niet een deel van zijn kerkeraad. En er zijn gevallen van het verlaten van zulk een predikant — hetgeen neerkomt op een eigenwillig soort van „schorsen” — daar men het kerkverband niet „mee weet te krijgen”. Of ook, een kerkeraad verbiedt eigenmachtig zijn predikant het Woord te bedienen.

Dit heeft mij er reeds eerder toegebracht te schrijven over de censuur over ambtsdragers, n.l. voor enkele jaren in de Kerkbode van N.-Holland. Toen nu het geval Groningen zich voor deed - schorsing zonder het instemmend oordeel van het kerkverband en dit den volke voorgesteld werd met een beroep op art. 31 K.O. als 'n kerkordelijk legitieme maatregel -, bracht dit me er toe een brochure te schrijven onder de titel: „Schorsing en kerkverband”, waarin ik eigenlijk twee dingen beoogde: allereerst aan te wijzen dat men niet zo maar kan overgaan tot schorsing van een ambtsdrager. Vandaar de vrij brede behandeling van de vraag, wanneer een ambtsdrager censurabel is (hoofdstuk 1) en het wijzen op de rechten van het kerkverband om willekeur te voorkomen. Meer dan de helft der brochure is hieraan gewijd. Daarnaast onderwierp ik het beroep op art. 31 K.O., zoals dat door de classis Groningen werd gedaan, aan een nadere critiek. Gelukkig ben ik volgens De Reformatie in dit opzicht op het goede pad geweest (zie de overname van de recensie van Dr. Trimp).

Toen de copie reeds klaar was kreeg ik te doen met de opvatting van prof. Kamphuis, die betoogde, dat afwijking van de K.O. binnen het kerkverband mogelijk en geoorloofd is, wanneer een kerkeraad van oordeel is, dat zijn predikant schorsingswaardig is op grond van Gods Woord en/of de confessie en dat dan de materie van de zaak zelf beslissend is, hoewel de zaak dan wel op scherp gesteld is.

Ik wees dit af, als algemeen beginsel van handelen.

Op dit laatste wil ik de nadruk leggen.

Ik wees dit af als algemeen beginsel van handelen, want zo werd het door prof. Kamphuis gesteld. En dit algemene beginsel van handelen heeft prof. Kamphuis vervolgens gezocht te rechtvaardigen door te wijzen op de noodsituatie ten tijde van de Remonstranten, toen de confessie als algemeen bindend accoord op losse schroeven werd gesteld — zie zijn aangevoerde citaten.

Het is dan ook niet juist, wanneer prof. Kamphuis schrijft, dat gegeven bladz. 56 van mijn brochure ik daar spreek van gelijksoortige gevallen als hij uit de historie naar voren heeft gehaald. Want ik spreek daar over het geval, dat een kerkeraad van oordeel is, dat een predikant ingaat tegen Schrift en confessie, **terwijl het kerkverband dit oordeel niet deelt**. Hier is dus bij mij sprake van een kerkverband, dat begeert te handelen naar Schrift en confessie, en dus niet als de Remonstranten aan de belijdenis wil wrikken (vgl. de revisie-

kwestie toentertijd). Ook dit deel van prof. Kamphuis betoog moet ik als ex constructie zijnerzijds afwijzen. We moesten toch wat beter zoeken in te komen in elkaars weergave van gevoelen.

Laat ik nu eens te boud geschreven hebben dat in alle gevallen het zelfstandig optreden van een kerkeraad tegenover een ambtsdrager binnen het kerkverband ongeoorloofd is — we zullen dit later hopelijk nader onder ogen zien — dan is daarmee toch voor de zaak, die ons bezig houdt niets beslist. Ik blijf de redenering van prof. Kamphuis als algemeen beginsel van handelen afwijzen. Hij heeft mijn argumenten daartegen ook niet met één vinger aangeraakt en zijn verwijzen naar de historie van het gereformeerd kerkrecht slaat op tijden van algemene verwarring en confessionele crisis en bieden daarom geen steun aan een algemeen beginsel van handelen.

Ik heb me daarom, toen ik zijn verwijzen naar deze historie als voor de huidige situatie irrelevant afwees, niet **teruggetrokken** op een andere stelling, maar bleef daarmee in de lijn, die ik van het begin af trok en die naar mijn overtuiging de enig goede is en noodzakelijk aangewezen moest worden en tegenover de huidige improvisaties op het gebied van het kerkrecht, in het bijzonder het manipuleren met art. 31 K.O. en tegenover de geest, die in onze kerken de kop opsteekt, nl. het niet op de rechte wijze rekening houden met het kerkverband en zijn oordeel. Daarover schreef ik breed in mijn brochure, niet slechts m.h.o. op de kwestie Groningen-Zuid.

Hier wilde ik prof. Kamphuis graag openlijk als mijn bondgenoot zien en ik meen daarop recht te hebben, gezien zijn publieke schrijven van de laatste jaren.

Het zwaartepunt

Het zwaartepunt van het debat tussen prof. Kamphuis en mij heeft daarom hier te liggen, of er in het geval van Groningen-Zuid gesproken kan worden van een algemene noodsituatie. Zijn klacht is, dat ik wel stel, maar niet bewijs, dat die algemene noodsituatie in Groningen-Zuid niet voorhanden was.

Maar deze klacht is ongegrond.

Want van zulk een algemene noodsituatie is in de classis Groningen zeker geen sprake, zoals ieder weet. De predikanten in deze classis zijn onder ons bekend. Van een confessionele crisis daar is niets bekend. Dan mag men daar in zijn schrijven ook niet van uitgaan.

Dat in de eerste plaats.

In de tweede plaats heeft de P.S. van Groningen, zoals ik schreef, daar ook met geen enkel woord op gewezen, ter rechtvaardiging van haar „vrijspraak” van de kerk van Groningen-Zuid, maar is zij gekomen met een algemene kerkrechtelijke theorie en gaf zij een procedé voor zelfstandige schorsing afgezien van een dergelijke noodsituatie — daartegen richtte ik in Opbouw mijn bezwaren.

In de derde plaats heeft de verwijzing naar het Zuiden hier geen enkele bewijskracht. Want het Zuiden is het Noorden niet.

En in de vierde plaats: Ik schreef niet maar over wat van de moeite in Groningen Zuid publiek werd, maar over de **kern** van de „moeite” daar, zoals die duidelijk als **kern** in het besluit van de P.S. openbaar werd. En daaruit blijkt, dat er geen sprake is van een confessionele crisis, maar van het kerkelijke eventueel-onkerkelijke gedrag van ds van der Ziel.

Prof. Kamphuis moet hier niet aan komen dragen met de mogelijkheid, dat daarachter de confessie in geding is, b.v. de bevoegdheid van de raad der kerk tot de geestelijke regering der kerk, want de zaak is door de P.S. wel duidelijk gesteld: Ds. van der Ziel had bezwaren tegen uitspraken van zijn kerkeraad, hield zich er blijkbaar niet aan en bracht er geen schriftelijk bezwaar tegen in. Had hij dit gedaan bij kerkeraad of classis, dan was de zaak althans voorlopig in orde. In dit verband schreef ik: „Blijkbaar achtte de kerkeraad zijn eigen uitspraken nog wel voor discussie vatbaar”.

Dat noemt prof. Kamphuis dan bagatellise-

ring, maar dat is het niet en zo is het ook niet bedoeld. Het is een aanwijzing van het feit, dat hier geen duidelijke ketterij in het spel was bij ds v. d. Ziel. Dan immers zegt men niet: Ge kunt Uw gang wel gaan mits ge tegen onze uitspraken schriftelijk bezwaar inbrengt. Dan zegt men wel: Er moet geschorst worden naar art. 79 en 80 K.O. Daarom is de uitspraak van prof. Kamphuis: „... ik acht 't in iedere kerkelijke vergadering te **eren**, wanneer deze dulden wil, als de weg van appél gegaan wordt”, te algemeen. Waarop ik doelde, is duidelijk: Als er tijd voor appél gegeven kan worden, is er niet sprake van een zonde, waarmee geen dag en uur geduld kan worden geoefend; die desnoods tot „zelfstandige schorsing” noopt. Dan is er van duidelijke ketterij geen sprake, want daarbij geeft men geen tijd van appél!

Bij reden tot verdenking wordt tijd van appél gegeven, maar dan is er ook nog niet van duidelijke ketterij sprake. Dat ik de bedoelde ordekwestie bagatelliseer als een „kleine kwestie”, heeft prof. Kamphuis maar zelf bedacht. Ik heb er van opgemerkt, dat de P.S. hier niet gesproken heeft van een zo duidelijke en roepende zonde, dat met schorsing en afzetting geen dag en geen uur mocht gewacht worden en dat dit voor haar rechtvaardiging van de kerkeraad van Groningen-Zuid toch zeker noodzakelijk was geweest.

(IV)

Nog één keer willen we iets meedelen uit de inhoud van de brochure „Calvijn in Japan”. En wel wat het meest ontroerende daarin is.

De uitgevers van de Japanse vertaling van de werken van Calvijn ontvingen veel brieven in verband met hun uitgaven. Ze kwamen vooral uit de kring der predikanten. Maar niet alleen daaruit. Ook „leken” lieten zich horen. Een aantal van de door deze laatste gezonden reakties werd nu in de genoemde brochure afgedrukt. Ze getuigen van de hulp, de vreugd, de rijkdom die men door de geschriften van Calvijn ontving.

Ik neem ze hier over. Allereerst die welke ontvangen werden in verband met de Institutie.

* * *

Masao Takada, 62, zakenman: Gedurende 10 jaren (van mijn 10e tot mijn 20ste jaar) was ik een meelevend christen, maar toen verloor ik de belangstelling, en moet met leedwezen belijden, dat ik bijna 40 jaar lang geen kerk bezocht. Maar onlangs drong mijn predikant er bij mij op aan, de Institutie te lezen. Ik probeerde de oude vertaling te lezen, maar vond die zo moeilijk, dat ik de nieuwe vertaling van de beknopte uitgave van de Institutie kocht. Het boek beviel mij zo goed, dat het de wens in mij wakker riep, het gehele werk eens te lezen. Ik ben zo blij, dat ik nu de nieuwe vertaling heb. Ik overdrijf niet, als ik zeg, dat ik zelfs in verrukking kom, als ik dat boek lees.

Naoki Azuma, 18, hogeschool-student: Ik stel veel belang in de Bijbel, daarom ben ik nu een jaar lang bezig geweest de Institutie te lezen, als een gids bij mijn studie van de Bijbel. Dit boek is waarlijk een meesterwerk, dat onderwijzingen en inzichten van eeuwige betekenis bevat. Ik durf niet te beweren dat ik er alles van begrijp, maar wel word ik er heel erg door aangetrokken. Ik kijk met verlangen uit naar de verschijning van de volgende delen.

Yukiro Uchino, 19, bankbediende: Dit is ons vaandel, onze standaard! Moge dit onze banier zijn! Dit boek, zo vol hoop en vertrouwen, hoewel lang geleden geschreven, leeft, en spreekt ons vandaag aan. De Institutie zal altijd een getuigenis voor het christelijk geloof blijven.

Eiji Horikashi, 39, ingenieur: Mijn werk bestaat in het braileren (dat is het gereed

Nood breekt wet

In dit geval, zo schreef ik, had de P.S. niet een heel betoog behoeven te houden, maar was de uitspraak dat voor zulk een uitzonderlijk geval — bij zulk een zonde geen medewerking van het kerkverband! — de nood de wet breekt, voldoende geweest. Deze duidelijk populaire zegswijze mishaaft prof. Kamphuis zeer. Hij wijdt er een aparte driestar aan, betogend, dat in zo'n geval de kerkeraad ook in formeel opzicht recht zou handelen, binnen het kader van het in deze landen aanvaarde kerkrecht met zijn veronderstellingen en uitgangspunten. Ietwat rethorisch vraagt prof. Kamphuis of Rutgers zijn oraties voor niets geschreven heeft.

De nood, waarvan ik sprak, zou opgelegd zijn door de wet Gods en het handelen daarnaar zou in dit geval het doen van recht geweest zijn, ook al was daarbij een bepaling van de K.O. niet gehouden kunnen worden. En in die zin is het recht ook in formele zin gehandhaafd, maar dan het recht in zijn volle diepte zin. Ik laat dan nu maar even de vraag in het midden of verder samenleven in de classis Groningen voor de kerk van Groningen-Zuid mogelijk was geweest.

Mijn losse opmerking tast dit geenszins aan maar ging daarvan zelfs uit. We zullen elkaar niet op een woordje of zegswijze vangen.

Amsterdam.

G. Janssen.

Calvijn in Japan

maken van een geschrift voor blinden) van verschillende boeken voor de Japanse Braille Bibliotheek. Op het ogenblik ben ik bezig de Institutie te braileren. De oudere vertaling van Prof. Nakayama, die ik vroeger gebruikte, heeft een verschrikkelijk moeilijke woordenschat. Maar de nieuwe vertaling van Prof. Watanabe is veel gemakkelijker, en drukt Calvijn's gedachten zo goed uit. Het spijt me slechts, dat ik deze nieuwe vertaling niet veel eerder gekregen hebt.

Chie Matoba, 53, huisvrouw: Ere aan de naam van onze Heer Jezus Christus! Ik ben zo dankbaar voor dit boek, want het is een wonderbaarlijke bron van voedsel voor de ziel. Ik ben nu bezig het voor de tweede maal te lezen, maar ik heb er nog steeds niet genoeg van. Ik kon wel doorgaan met de Institutie telkens en telkens weer te lezen, totdat ik sterf.

Tomio Chruï, 38, medisch doctor: Op aanbeveling van mijn oom begon ik de nieuwe vertaling van de Institutie te lezen. Deze belevens heeft een dramatische herleving van mijn christelijk geloof teweeggebracht. Ik kan nauwelijks wachten op de vertaling van de rest van dit werk.

Isao Shimada, 29, arbeider: Het lezen van de nieuwe vertaling van de Institutie heeft zoveel vertroosting en versterking van mijn christelijk geloof gebracht, dat ik niet op kan houden met lezen. De oude vertaling van Prof. Nakayama was erg moeilijk voor mij, zodat het echt een worsteling voor mij was, die te lezen. Maar deze nieuwe vertaling is beter, zowel in stijl als uitdrukkingswijze. Ik geloof dat de Institutie onmiddellijk na de Bijbel komt. Ik merk, dat zij mij erg veel helpt in mijn leven en in de omgang met anderen, niet alleen thuis en in de kerk, maar ook in de fabriek. Ik kijk uit naar het tweede deel.

* * *

In de volgende uitspraken vindt men reakties op de commentaren op de brief aan de Romeinen en de 1e brief aan de Corinthiërs.

Hakuyo Ide, 47, kunstenaar: Ik ben erg blij met Calvijn's commentaar. Ik ben ook de uitgever erkentelijk, die het drukwerk zo prachtig verzorgd heeft. Heel hartelijk dank. Christelijke boeken door uw firma uitgegeven zijn vrienden en helpers van mijn christelijk geloof. Ik geloof dat dit soort godsdienstige boeken zeker het verwarde japanse volk zal doen ontwaken.

Sadao Iwai, 23, kleermaker: Ik moet beken-

nen dat ik dit boek (bijbel-verklaring van Calvijn) zonder enige bijzondere bedoeling gekocht heb. Maar zodra ik het boek open-sloeg en begon te lezen, was ik ten eerste getroffen door het onderricht. Struikelblokken op het pad van het christelijk leven zullen alle overwonnen worden, als wij zulk een prachtige uitlegging van het Woord van God volgen.

Takanobu Ogura, 24, fabrieksarbeider: De leden van de mannenvereniging in onze kerk gebruiken Calvijn's uitleg van de brief aan de Romeinen als studieboek. Onze leden zijn er zeer mee ingenomen. Onze enige klacht is de prijs. Ik weet dat zo'n vertaling veel kost. Maar kunt U toch deze verklaringen niet wat goedkoper maken door goedkoper papier te gebruiken, of een goedkopere bindwijze?

Seikichi Niikura, 38, beambte: Ere aan God! Ik heb drie kinderen, en ik werk hard om ze te onderhouden. Daarom was het een heel waagstuk voor mij, zulk een duur boek te kopen. (Uitleg van de brief aan de Romeinen). Toch voel ik nu, dat het zijn prijs zeer wel waard was, vanwege het voedsel voor de ziel, dat het mij gegeven heeft. Ik heb twee of drie verzoeken: 1. Zou het mogelijk zijn wat voetnoten toe te voegen, die belangrijke sleutelwoorden verklaarden? 2. Ik hoop dat het ook mogelijk zal zijn, Calvijn's verklaringen van het Oude Testament uit te geven. 3. Probeer alstublieft de kosten zo laag mogelijk te houden.

Minoru Taniguchi, 28, visser: Het wonderlijke van deze bijbelverklaringen (Romeinen en I Corinthen) is hun eenvoudigheid. Zelfs ik kan ze begrijpen. Daar ik geen vrienden heb om mee te praten over het christelijk geloof, zijn deze boeken mijn gezelschap geworden. In deze gesprek-genoten heb ik een levenslange vriend. Nu wacht ik op de volgende uitgaven.

Kingo Oshima, 65, boer: Dit is een prachtige uitgave. De horizontale tekst is niet zo moeilijk (In de gewone japanse druk lopen de regels van boven naar beneden). Ik hoop dat U ook Calvijn's uitleg van het Oude Testament zult uitgeven, vooral die van Genesis.

Taeko Matsubara, 47, verpleegster: Ik werk op een eenzaam eiland in de Binnen Zee. Er is hier een groep christenen onder het personeel. We hebben geen predikant, maar we komen samen, en lezen de Bijbel. Wij begeren het ware christelijke geloof te bestuderen zoals dat door de Hervormers geleerd wordt, en dus zijn Calvijn's Kommentaren zeer nuttig. Zijn uitleg van de Romeinen is de beste die ik ooit gelezen heb.

Hakubun Jinbo, 24, winkelbediende: Deze verklaring (van I Corinthen) is heel gemakkelijk te lezen, en is verstaanbaar zelfs voor een onontwikkeld man als ik. Dit draagt ertoe bij mijn bijbelstudie zoveel meer zinvol te maken. Moge U in staat zijn dit grootse plan te voltooien tot eer van God!

* * *

Het moet voor iedere christen een verkwikking zijn dit alles te lezen.

In het Westen raken steeds grotere massa's totaal vervreemd van het christelijk geloof en verdwijnt de invloed van het evangelie op het leven van volken en mensen steeds meer. Martin Niemöller voorspelde een paar jaar geleden dat aan het eind van deze eeuw nog slechts wat scherven van de levende kerk in Europa en Amerika overgebleven zullen zijn. En terwijl de duisternis in de wereld der blanken steeds toeneemt laat God zijn licht in het Oosten opgaan.

En, wonderlijk, terwijl tientallen, ja, honderdtallen in hun tijd veel gelezen en uitermate geprezen theologische werken voorgoed zijn bijgezet in het praalgraf van de dogma-historie en alleen nog door een enkele expert worden gelezen, blijft Calvijn leven. Zijn geschriften worden overal waar men ze leest een kracht die de mensen grijpt en tot reformatie der kerk dringt. Eigenlijk is dat toch ook weer geen wonder. Want Calvijn gaf daarin geen dogmatisch of theologisch systeem dat onherroepelijk veranderd, maar een eenvoudige, duidelijke, directe en congeniale verklaring van het levende Woord van God.

Zo dringt Calvijn's prediking van het Evan-

gelie de wereld in. En niet alleen in het Oosten. Onlangs las ik het volgende. In Afrika kwam een goed gereformeerde zendeling in contact met een vooraanstaande zwarte methodistische predikant. Deze was werkzaam aan een opleidingsinstituut voor rasgenoten. De zwarte docent behandelde bij zijn onderwijs juist de psalmen. En hij vroeg aan de zendeling of deze soms een goede engelse verklaring daarvan bezat. De zendeling kon hem helpen — maar alleen met een engelse vertaling van Calvijn's kommentaar op de psalmen. Het gezicht van zijn zwarte collega betrok. Hij bleek zeer vooringenomen ten opzichte van de Geneefse hervormer. Maar hij

was te beleefd om het boek te weigeren. Een poos later sprak de zendeling zijn zwarte broeder opnieuw. Onmiddellijk begon deze over Calvijn. Hij was er diep door getroffen. Vol enthousiasme vertelde hij dat hij nu pas, dank zij Calvijn's kommentaar, de psalmen leerde verstaan. Hij had ook aan zijn leerlingen duidelijk kunnen merken dat zijn onderwijs anders, beter geworden was. Ook voor hen gingen meer dan ooit de psalmen leven! Zo werkt Calvijn ook in Afrika.

Aan zulke voorvallen ziet men tegelijk ook op welk een onopvallende wijze God de weg baant voor de doorwerking van zijn Evangelie. C.V.

Op bezoek bij de kerk der Waldenzen

(XVII)

Gehandicapt door 'n pòls-fraktuur moet ik de lezers van ons blad enige weken uitstel vragen voor het schrijven van het vervolg van mijn artikelen. In afwachting daarvan heb ik echter thans gelegenheid het volgende te dikteren.

Maandag, 1 maart, had ik het grote genoegen, op mijn kantoor Ds. Thomas Soggin, predikant van de kerk der Waldenzen te Como op bezoek te ontvangen. Deze had enige spreekbeurten in ons land te vervullen, waarvoor hij was aangezocht door l'Eglise Wallone (de Waalse kerk), hier te lande, waarmee de Waldenzen reeds eeuwen lang relaties onderhouden.

Ds. Soggin kwam allereerst bij mij om persoonlijk kennis te maken en daarbij ook zijnerzijds uiting te geven aan de blijde verrassing, die leeft in de kring van zijn broeders en zusters in de kerken van Italië over het medeleven door ons getoond met de strijd, die deze kerken in hun land voeren voor de verkondiging van het Evangelie.

Ik was van plan de lezing van Ds. Soggin in Rotterdam bij te wonen, maar toen ik op het punt stond, daarheen te gaan, brak ik thuis mijn pòls, waardoor ik in mijn voornemen werd verhinderd. Ik trof echter in de N.R.C. van 29 februari een uitvoerig verslag van deze causerie aan.

Gedurende enige uren had ik gelegenheid met Ds. Soggin van gedachten te wisselen over het leven van zijn kerken en dat van de onze. Hoewel de taak van beide dezelfde is n.l. de verkondiging van het Evangelie der genade, is er toch een frappant verschil in de uitvoering van deze taak.

In het verslag van de N.R.C. stond boven één der onderdelen het woord „heidenen” en daarmee is feitelijk reeds alles gezegd. Zoals de kop boven het artikel in de N.R.C. m.i. zeer terecht aangeeft, moet men de kerk der Waldenzen zien als een „zendingskerk voor geheel Italië”. Hoewel Italië een land is, dat voor 99% Rooms-Katholiek is, is het tevens het land, waar maar een zeer gering gedeelte van deze R.K. hun geloof belijden. Ds. Soggin deelde mee, dat zelfs in de stad Rome niet meer dan 18% praktiserend R.K. is.

Een zeer groot gedeelte van de Rooms-Katholieken in Italië is weliswaar gedoopt en wordt t.z.t. ook wel kerkelijk begraven, maar aan het wezen van de zaak, het nieuwe leven in Christus, is men volkomen vreemd. Met aanhaling van hetgeen een Zuid-Amerikaans theoloog eens verklaard heeft n.l. dat zeer velen in Zuid-Amerika, die R.K. gedoopt zijn, desondanks geen christenen, maar heidenen zijn, stelde Ds. Soggin, dat de situatie in Italië helaas precies hetzelfde is. Het Nederlandse gezegde: hoe dichterbij Rome, hoe verder van God, blijkt dus aan aktualiteit niet te hebben ingeboet. Dit is wel een verschijnsel, dat te denken geeft, evenals het andere feit, dat de provincies in Italië, die vroeger tot het rijk van de Paus hebben behoord, thans overwegend communistisch zijn. Ook daaruit blijkt, hoe gering de invloed van de R.K. kerk op het leven van haar kerkleden is.

Daartegenover stelde Ds. Soggin, dat niet gezegd kan worden, dat de bevolking in Italië

onverschillig is voor de godsdienst, integendeel. Als voorbeeld noemde hij, dat toen door een Amerikaanse Stichting één van de twee kerken der Waldenzen te Rome tot stand kwam en er voor dit gebouw feitelijk nog geen leden waren, binnen zeer korte tijd deze kerk was gevuld. Hij zei dan ook, indien wij in Italië in de gelegenheid zouden zijn, meer kerken te openen, dan behoeft niet eraan te worden getwijfeld, of deze zouden ook met heilbegerigen gevuld worden. Het woord van de Heiland, dat de velden wit zijn om te oogsten, is ook daar derhalve aktueel.

Dit neemt niet weg, dat de verkondiging van het Evangelie in Italië ook een moeilijk werk is, dat de gehele inzet vraagt van allen, die daaraan deelnemen en waarvoor ook grote offers moeten worden gebracht.

Ds. Soggin noemde als voorbeeld de arbeid op Sicilië, het bekende eiland, waar de Maffia met haar bloedige terreur een grote invloed heeft.

Kardinaal Ruffini, die op dit eiland werkt, zwijgt in alle talen, wanneer er aanslagen worden gepleegd. De bevolking van 't eiland heeft hem dan ook de bijnaam „Maffiani” gegeven.

Onlangs vermeldde ik nog in dit blad, hoe de predikant van Palermo door 'n proclamatie aan de stadsmuur de overheid en de bevolking had opgeroepen, om wat betreft het ontzien van het leven van de naaste, Gods wet na te leven.

De bevolking op dit eiland leeft op tal van plaatsen in zulke povere omstandigheden, dat het met recht mens-onwaardig genoemd kan worden. Het yee in Nederland heeft een betere behuizing dan de mensen daar.

De Waldenzen zijn begonnen met zich het lot van deze mensen aan te trekken, naast hen te gaan staan in hun uiterst povere omstandigheden en hen zo, met de sociale hulp die geboden werd, ook te benaderen met de boodschap van het heilig Evangelie. Gedurende de eerste jaren scheen deze arbeid weinig vrucht op te leveren, daar de bevolking dit optreden wantrouwde. Thans is de situatie deze, dat de Waldenzen zich zelf op dit eiland veilig voelen, want de gehele bevolking in de plaatsen, waar zij zijn, staat zonder uitzondering volledig achter hen. Zo wordt ook daar in deze wereld van volkomen duisternis het licht van het Evangelie weer ontstoken.

In 1963 zijn er weer vier nieuwe kerken der Waldenzen ontstaan. Eén in Noord-Italië, twee in Midden-Italië en één op Sicilië. Wanneer wij met onze artikelen over de geschiedenis van de kerken der Waldenzen tot het heden zijn genaderd, hopen wij daarover wel meer te publiceren.

De kerken der Waldenzen tellen momenteel 22.000 leden, zodat men, als men de kinderen meetelt, hun aantal gevoegelijk op 50.000 kan stellen. Daar komt nog bij het kerkvolk, dat hun kerkdiensten regelmatig bijwoont, zonder lid van deze kerken te zijn; dit zijn er ook ca. 50.000, zodat 't totale aantal der Italiaanse protestanten, dat lid is van de kerken der Waldenzen of daarmee meeleeft, op ongeveer 100.000 kan worden gesteld. Het totale aantal protestanten in Italië bedraagt ongeveer 250.000.

In de hoop spoedig weer in de gelegenheid te zijn, om mijn serie artikelen te vervolgen,

neem ik hierbij voor enige weken afscheid van de lezers.

De verantwoording der binnenkomende gelden gaat regelmatig door. Ik hoop, dat ook deze publikatie ertoe zal bijdragen, dat U deze arbeid met Uw giften in toenemende mate blijft steunen.

P. Groen.

Verantwoording giften kerkwerk Italië

Hieronder volgen de giften, die de laatste tijd zijn binnengekomen. Het doet mij veel genoegen bij enkele van deze giften te kunnen vermelden, dat het een herhaling is. Terecht heeft deze gever

ingezien, dat het door mij en ongetwijfeld ook door de broeders en zusters in Italië toegejuicht zal worden, wanneer wij naar ons vermogen onze steun aan hen zullen blijven verlenen. Ik hoop dan ook, dat deze plezierige arbeid van het verantwoorden van Uw giften een continue taak zal blijken te zijn.

Ontvangen werd:

H.J.M. te R. f 10,—; A.S. te R. f 5,—; A. G. te H. f 10,—; H.G.L. te K. f 20,—; D.J.O. te A. f 10,—; F.M. te E. f 3,—; J.L. te K. (3e maal) f 2,50; N.N. te D. f 25,—; J. E. H. te R. f 3,50; N.N. te U. f 25,—; totaal f 114,—; totaal incl. vorige verantwoordingen f 4.701,72. Verdere giften worden gaarne ingewacht op girorekening Nr. 50440 van P. Groen te Rotterdam.

P. Groen

Bacillendragers

II.

Van de zending en haar kielzog

Daar komt nog bij — en nu begin ik met de doorwerking van het thema dat in de aanloop van dit artikel reeds werd aangeslagen — dat de christenen zelf dikwijls aanleiding gegeven hebben, en nog geven, tot anti-kerkelijke gevoelens bij de Bantoes. Ik wijs hier niet naar één bepaalde kerk, ook niet naar één bepaalde volksgroep binnen de Republiek van Zuid-Afrika. Hier is sprake van een algemeen euvel. De onchristelijkheid van de christenen in Zuid-Afrika is een van de oorzaken van onkerkelijkheid onder de Bantoes.

Voor het besef van de Bantoes waren de woorden „blanke” en „christen” nagenoeg synoniemen. Dat is verstaanbaar, niet slechts vanuit hun van huis uit collectivistisch denken, waarbij het een volslagen onmogelijkheid is dat een bepaald lid van de stam er andere religieuze opvattingen op na zou houden dan de rest, maar ook door het optreden van de blanken zelf.

Zendingen en militaire commando's kwamen dikwijls min of meer gelijktijdig bij de diverse Bantoe-stammen aankloppen. David Livingstone, die voor alles zendeling was, heeft tegelijkertijd door zijn tochten door de Afrikaanse oerwouden de wegen opengebrouwen, waarlangs de blanke handelscompagnieën zich snel en effectief gingen ingraven in het leven der Bantoes. Dat dergelijke handelscompagnieën het vaak niet konden stellen zonder een gewapende macht die meer dan eens krachtdadig moest optreden om de schatkisten van de maatschappij veilig te stellen, mag als voldoende bekend worden verondersteld. En zo was de zending soms de wegbereider voor de al of niet christelijke geldwolven die tal van Bantoe-stammen economisch en militair onder hun macht brachten.

Wie zich dit verleden voor de geest haalt, verbaast zich niet meer, wanneer hij Bantoes hoort opmerken. „De zendingen kwamen tot ons met de Bijbel in hun rechterhand. Maar nog voordat ze uitgesproken waren, hadden ze de Bijbel in hun linkerhand”. Of, zoals een oude man op Ngwegwe het aan een van onze helpers zei: „Toen de blanken kwamen, leerden ze ons onze handen te vouwen en omhoog te zien naar de hemel. Maar toen wij onze ogen naar de hemel opsloegen, hebben zij handig van de gelegenheid gebruik gemaakt en ons onze landerijen en ons vee afgenomen”. Weer een ander stelde het zo: „Het christendom is door de blanken gebracht om de Afrikanen er onder te krijgen”.

Zijn de Bantoes echte mensen?

Natuurlijk zijn deze en dergelijke uitspraken eenzijdig en ongenueanceerd. Er komt ook een belangrijk percentage misverstand in aan het woord. Maar toch zijn ze niet volledig uit de duim gezogen. Het is een onloochenbaar feit, dat de belangen van de Bantoes in het verleden vaak eenvoudig niet meetelden. Het is een onloochenbaar feit, dat de Bantoes algemeen beschouwd werden als schepselen van mindere rang, die de naam „mens” niet of nauwelijks konden dragen en die voor altijd dienstbaar behoorden te zijn aan hun meesters, de blanken. Zo werd niet alleen gedacht

door onkerkelijke blanken, maar misschien in een nog sterkere mate door de kerkelijke. Deze laatsten dachten met dit standpunt in de lijn der Schrift te zijn. Waren de kinderen van Cham volgens Gods Woord niet veroordeeld tot eeuwigdurende dienstbaarheid?

Vandaag wordt dit gewaande beroep op de Schrift vrijwel niet meer gehoord. Een van de pilaren waarop de conceptie van de Bantoe als een minderwaardig schepsel rustte, is in elk geval van zijn draagkracht beroofd. Maar de conceptie zelf is nog niet gevallen. Een van de schrijvers van „Christians of the Copperbelt” hoorde een blanke vrouw aan een andere blanke vrouw vragen: „Geloof jij dat ze (de Bantoes) werkelijk mensen zijn, zoals wijzelf?” Door deze vrouw werd althans de vraag nog gesteld. Maar er zijn, ook vandaag nog, velen die aan het stellen van deze vraag niet eens toekomen.

Ze blijven kaffers

De Bantoe wordt vandaag nog steeds door grote groepen van de blanke bevolking als een minderwaardig schepsel beschouwd. Prof. Monica Wilson schrijft: „De blanke houding, in z'n extreme vorm, vindt zijn uitdrukking in het bekende gezegde: Ook al heb je een B.A. graad, toch blijf je een kaffer voor me”. Het komt vandaag nog voor dat een Bantoe-werkster wordt afgeranseld door haar „mevrouw”. Van tijd tot tijd kan men in de kranten lezen, dat bepaalde politiemannen voor het gerecht komen, omdat ze een Bantoe tijdens een verhoor zo hardhandig hebben toegetakeld, dat de man aan de daarbij opgelopen verwondingen is bezweken. Zeer onlangs gebeurde het in mijn onmiddellijke omgeving, dat een farmer zijn grond verkocht aan een maatschappij. Op deze farm woonden zeker 200 Bantoes. De maatschappij zegde hun aan, dat ze hun hutten moesten verlaten, zo snel mogelijk. Maar er was geen voorziening voor een andere woonplek voor hen getroffen. Om de aanzegging kracht bij te zetten, heeft de maatschappij de mielievelden van deze mensen, waarop de mielieplanten reeds een halve meter hoog stonden, laten omploegen. Deze Bantoes verkeerden in grote moeilijkheid, want ze wisten niet waar ze heen moesten. Als ze bij andere farmers kwamen vragen om een plekje op hun uitgestrekte landerijen, was het antwoord: Neen, mijn farm is al vol. En bovendien waren ze hun oogst kwijt.

In de keuken?

Dergelijke dingen komen hier voor. Men moet mij goed begrijpen: ik zeg niet dat elke blanke zo tegenover de Bantoe staat. Ik beweert ook niet dat de kerken deze houding officieel goedkeuren. En ik zeg evenmin, dat de regeringspolitiek in het verlengde van deze dingen ligt. Als ik de apartheidspolitiek goed begrijp, zullen juist verschillende van dit soort misstanden onmogelijk gaan worden, als deze politiek tenminste consequent wordt doorgevoerd. Maar ik wil wel zeggen, dat een dergelijke houding ten opzichte van de Bantoes bij grote aantallen blanken gevonden wordt, ook bij blanken die zich christenen noemen.

John V. Taylor vermeldt een paar ontstellende voorbeelden. Er was eens een blanke

opzichter in één van de schachten van een mijn, die aan zijn Bantoe-arbeiders vroeg. „Gaan jullie naar de kerk? Onze God is niet jullie God. Jezus Christus was een blanke”. Andere blanken vroegen aan hun arbeiders: „Waarom gaan jullie naar de kerk? Jezus is niet de broeder van de Afrikanen. Jullie verspillen je tijd; jullie vader is de duivel, want hij is zwart”.

En om ook een voorbeeld uit eigen ervaring te geven: tijdens de lessen vroeg een van onze helpers mij eens of het waar was, dat in de hemel de Bantoes genoeg moesten nemen met de keuken, zoals een blanke hem eens had verteld. Hij was geneigd het niet te geloven, maar voelde zich toch niet helemaal zeker.

Reacties

Hoe reageert de Bantoe op een dergelijke houding van de blanken? B.G.M. Sundkler vermeldt in zijn inzichtgevend werk „Bantu Prophets in South Africa” een zeer frappante reactie. In verschillende Zionistische groepen heeft hij horen „preken” in de volgende trant. „Er waren eens tien maagden. Vijf van hen waren blank en vijf waren zwart. De vijf blanke waren dwaas, maar de vijf zwarte waren wijs; zij hadden olie in hun lampen. Alle tien kwamen bij de (hemel)poort. Maar de vijf blanke maagden kregen hetzelfde antwoord te horen als de rijke man (in Luc. 16). Omdat de blanken heersen op aarde, heersen de zwarten in de hemel. De blanken zullen er om smeken hun vingertop in koel water te mogen doppen. Maar ze zullen als antwoord krijgen: Niets ervan — niemand kan twee keer heersen”.

In de ogen van tal van Bantoes liggen zending en blanke overheersing in elkaars verlengde. „We kunnen niet meer bedrogen worden,” zegt men. „We hebben door het bedrog van de christelijke godsdienst heen gekeken. Jarenlang hebben de christenen ons gelijkheid onderwezen en wederzijdse liefde tussen alle volken der wereld. Maar wie is de eerste die ongelijkheid in praktijk brengt? Niemand anders dan de christen zelf”.

Voor velen wordt de kerk onaanvaardbaar, omdat ze niet krachtig positie kiest tegen discriminatie. Er komen heftige aanvallen tegen de kerk, omdat ze er niet in slaagt de broederschap met de Bantoe in praktijk te brengen.

„De Bijbel heeft ons tot slaven gemaakt”, zei iemand. „De Bijbel houdt ons ervan terug actief deel te nemen aan wat er in de wereld te koop is. De predikers zeggen: „Geen herrie schoppen. Dulden”. Maar de mensen willen het kwade bestrijden”. Anderen klagen: „De kerkelijke leiders houden het meer met de regering dan met de Bantoes”. Men begint de zendingen te wantrouwen: „We hebben nooit geweten dat de blanken zo'n vriendelijke belangstelling hadden voor het welzijn van de zwarten. Waarom doen ze zo hun best om ons een godsdienst te schenken, terwijl ze, als het op andere dingen aankomt, niet bereid zijn ook maar een centimeter toe te geven. Ze gaan liever dood”.

Bacillendragers

Zoals reeds gezegd klinkt in deze reacties veel misverstand en onbegrip door. Om slechts één enkel ding te noemen: men verwacht van de kerken dat ze de rol van politieke oppositiepartijen zullen gaan spelen. Maar — en daar gaat het in dit artikel om — we zouden een ernstige en onherstelbare fout maken, als we ze daarom maar zonder meer als niet ter zake staand aan de kant schoven. Want de misverstanden zijn verweven met een feilloos registreren van reële misstanden en van een onchristelijke houding bij vele blanke christenen. Een van de oorzaken van de opkomende onkerkelijkheid bij de Bantoes is het onchristelijke gedrag van vele blanke christenen. En ook de afval onder de kerkmensen blijft niet onopgemerkt. Onthullend in dit opzicht is de opmerking van een Bantoe die werd afgeluisterd in een bus: „Als deze (christelijke) godsdienst werkelijk zo goed was, dacht je dan dat de scheppers ervan, de blanken, er zelf mee afgerekend zouden hebben? Hoeveel blanken gaan er 's zondags nog naar de kerk?”

We stelden in dit artikel de vraag naar de toekomst van het christendom onder de Bantoes⁵⁾). Wanneer het Woord van God klaar en krachtig gepredikt wordt, is er ook in de stedelijke gebieden nog een toekomst. Want het Woord van God is krachtiger en scherper dan enig twee-snijdend zwaard en levender dan enig politiek ideaal. Maar we hebben speciaal de vinger willen leggen bij een opkomende onkerkelijkheid onder de jongere generatie, bij een opkomende aversie tegen de kerk en daarmee tegen het Woord van God.

Daar zijn vele oorzaken voor. Een ervan — zeker niet de minst belangrijke — is het feit dat de christenen hun licht nog maar al te vaak onder een korenmaat zetten in plaats van het te laten schijnen voor de Bantoes. En in dat opzicht is er in de grond van de zaak minder verschil met de situatie in Nederland dan u misschien denkt. We mogen er wel eens goed van schrikken, in Afrika en in Nederland, dat

wij dikwijls bacillendragers zijn, mede schuldig aan het stijgen van de curve die het ziektebeeld der onkerkelijkheid in beeld brengt.

Richmond (Natal)

M. R. van den Berg

⁵⁾ Men leze in dit verband vooral: „'n Nuwe Doorbraak” door Prof. Hugo du Plessis, waarin de schuld van de blanke christenen t.o.v. de Bantoes in Z.-Afrika eerlijk onder ogen wordt gezien.

⁶⁾ Om misverstanden te voorkomen is het misschien goed hier te verklaren, dat dit artikel zich voornamelijk met één enkel aspect van deze vraag heeft bezig gehouden, n.l. met de invloed en de gevolgen van onchristelijke houdingen bij vele christenen. Dat er ook blanke christenen zijn die in hun houding tegenover de Bantoes een licht willen zijn, behoeft geen betoog. Ook daarvan zouden voorbeelden te noemen zijn, evenals van de reacties der Bantoes daarop. Ze vielen echter buiten het raam van dit artikel.

Confrontatie met van Ruler

Onder deze titel schreef dr. W. H. Velema een boek over de theologie en het meer wijsgerige denken van de bekende Utrechtse hoogleraar in de dogmatiek. A. A. van Ruler. Het boek verscheen in 1962 bij J. H. Kok, omvat 116 bladzijden en kost f 6,90.

De redactie vroeg mij een recensie over dit boek te schrijven. Gelet op het jaar van verschijnen en de datum van deze recensie past ons allereerst een excuus aan uitgever en schrijver dat we laat zijn. Maar beter laat dan nooit: het boek is zeker een recensie waard. Omdat in deze beoordeling van Van Rulers denken verschillende vraagstukken van meer algemeen belang aan de orde komen, wagen we het in plaats van een recensie in strikte zin een artikel naar aanleiding van Velema's studie te geven. Onze armslag is dan iets ruimer.

Wanneer bij iemands leven een boek over zijn theologie verschijnt, is dat een bewijs dat we met een belangrijk denker te doen hebben. Zo'n theoloog heeft dan niet alleen de aandacht in de theologische wereld getrokken, maar ook reeds een zekere afronding aan zijn denken gegeven: anders was het niet mogelijk een studie over zijn theologie te schrijven. Zo is het ook met Van Ruler gesteld, hij is een opmerkelijk dogmaticus die tot in het buitenland de aandacht op zich vestigde en vooral in hervormde kring een gezaghebbend theoloog. Dr Velema, de christelijk gereformeerde predikant van Leiden en in onze kring bekend door zijn dissertatie over Kuyper, heeft zich nu gezet tot een samenvattende studie van v. Rulers werken. Hij gaf zijn boek als ondertitel: Denken vanuit het einde. En hij maakt in zijn studie duidelijk dat Van Rulers werk inderdaad zó te typeren valt. Van Ruler voltrok in zijn denken een copernicaanse wending: zijn dogmatische exposés bewegen zich niet in de onder ons wel bekende drieslag schepping-zondeval-verlossing, waaraan dan nog de voleinding kan worden toegevoegd, maar hij wil in zijn denken bij het einde beginnen. In die zin is Van Ruler een eschatologisch denker. Om het in zijn eigen woorden te zeggen: „Daarom moeten wij in het dogmatische denken bij het einde beginnen en dan van daaruit terug zien, of liever: terug wandelen — het is een beweging en nog wel een rugwaarts gaande beweging — naar het kruis en — nog verder terug — tot in het begin van schepping en zondeval. Wij bewegen ons in het handelen Gods, dat alleen vanuit het einde te verstaan is¹⁾”. Met grote bekwaamheid geeft dr Velema nu een uitwerking van dit centrale motief in Van Rulers denken. Hij toont aan hoe het door deze theoloog strak doorgevoerd wordt tot in alle onderdelen van zijn theologie. Velema doet dit door achtereenvolgens de volgende belangrijke hoofdpunten uit Van Rulers theologie aan de orde te stellen: 1. Het eschatologisch handelen Gods; 2. De Messias en de Geest; 3. De theocratie; 4. Gestalten van de Geest. Vooral het hoofdstuk over de Messias en de Geest is belangrijk. Immers, aldus Velema, Van Ruler geeft aan de Messias een centrale plaats in zijn theologie. Hij beschrijft het

werk van de Messias op aarde in de termen van de gereformeerde dogmatiek: „De nadruk welke Van Ruler legt op de verzoening als expiatio en satisfactio, meer dan op de reconciliatio, is een onmiskenbaar gereformeerd geluid in zijn uiteenzetting²⁾”.

Tegelijk is er echter volgens Velema een relativisering van de centrale plaats van Christus in de verlossing door de eigenaardige manier, waarop Van Ruler vanuit het einde denkt. Dat brengt nl. mee zijn spreken van het „messiaanse intermezzo”. Het werk van de Messias is een intermezzo, als het ware een tussen-spel tussen val en voleinding. God werkt vanuit het einde op de wereld in. Het middelaarschap van Christus heeft straks uitgediend: het gaat om God en het rijk van God. 1 Corinthhe 15 : 25-28 speelt in Van Rulers denken een uitermate belangrijke rol. Christus geeft straks het koningschap over aan de Vader en dan zal God alles in allen zijn. Dat bepaalt heel de modaliteit van het verlossingswerk. Eén van de punten, waarop Velema kritiek heeft op Van Ruler, valt dan ook in de christologie. „We kunnen het niet anders zien, dan dat de christologie meer een modale dan een fundamentele functie vervult in Van Ruler's theologie³⁾”, aldus vat Velema zijn kritiek op dit punt samen. Want de hoogste daad van de Messias is hier „niet zijn offer, en nog minder zijn opstanding, maar het afleggen van het vlees. Dan is er plaats voor een andere modaliteit der dingen. Dan blijft slechts over God en het naakte bestaan⁴⁾”.

In dit verband valt ook te noemen Velema's kritiek op de door Van Ruler gegeven visie op de verhouding van wet en evangelie. Bij Van Ruler is de wet een moment in het heil. De plaats van de wet is in het verbond. De wet is gave der genade. Hij noemt zelfs het evangelie een vorm van de wet. Velema oefent hierop kritiek. Hij zegt dat in het klassiek gereformeerde denken de wet vooraf gaat aan het evangelie „op een wijze, welke Van Ruler dogmatisch niet kent en moet afwijzen⁵⁾”. Eigenaardig is echter dat Velema zelf even later schrijft, dat de wet voor de klassiek gereformeerde dogmatiek „vol is van Gods gunst”, ook vóór de zondeval. „Zij functioneert ook dan binnen het verbond, dat met een onzuivere term werkverbond genoemd wordt⁶⁾”. We zijn het daar geheel mee eens. Ook de wet der tien geboden als verbondswet, staat onder de klem van het: Ik ben de HEERE uw God, die U uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb. Maar gaat het dan wel aan zo scherpe kritiek op Van Ruler te oefenen als hij de wet gave der genade noemt? Spreken Van Ruler en Velema op dit punt niet langs elkaar heen?

Een derde belangrijk punt van kritiek bij Velema is zijn bezwaar dat Van Ruler door zijn denken vanuit het einde in strijd komt met de „bijbelse orde”. Hij „verwringt” de bijbelse orde⁷⁾, elders schrijft Velema dat Van Ruler haar verlaat⁸⁾. Die bijbelse orde is dan het denken vanuit het begin, vanuit de schepping, terwijl Van Ruler het juist omkeert.

Hoe nu te oordelen over Velema's weergave van de door hem bestreden conceptie en over zijn bezwaren? In de eerste plaats willen we opmerken, dat we voor zijn uiteenzetting van Van Rulers denkbeelden veel respect hebben. Wie in kort bestek (een goede honderd bladzijden en nog niet eens in groot formaat!) kans ziet het essentiële weer te geven uit vele boeken (waaronder zeer omvangrijke) en artikelen, levert knap werk.

Interessant is verder de wijze waarop de auteur Van Ruler in verband zet met andere eigentijdse theologieën en denkers. Vooral de Inleiding komt in dit verband lof toe. Velema ziet zijn „held” in theologisch Nederland tussen gereformeerden en barthianen. Misschien kan men nog beter zeggen, „dat hij boven hen uitgrijpt⁹⁾”. Hij acht de namen van Kuyper en Noordmans onmisbaar voor het verstaan van Van Rulers theologie. Deze beide theologen gaven in hun denken een grote plaats aan het werk van de Heilige Geest. Daarbij was Noordmans soberder dan Kuyper. De laatste had ook veel meer dan Noordmans oog voor vraagstukken van politiek en cultuur. Van Ruler is kennelijk door Kuyper heengegaan en ontwikkelde zich vooral in antithese tot het denken van Kuyper. Wat zijn verhouding tot Barth betreft: Velema ziet hem zich steeds meer van Barth verwijderen. Hij spreekt zelfs van „een afgrond die hen scheidt¹⁰⁾”. Velema toont zich verder een goed leerling van Berkouwer hierin dat hij een scherp oog heeft voor allerlei nuanceringen in de door hem besproken theologie. Dat kwam reeds uit in zijn dissertatie over Kuyper, het is ook hier het geval.

Toch zijn er bij ons onder het lezen van dit boek enkele vragen gerezen die we tenslotte willen noemen. In de eerste plaats een vraag van methode die echter voor een deel ook verband houdt met de inhoud van dit boek. Velema geeft, zoals we boven uiteenzetten, een zorgvuldige weergave van Van Rulers denken en kritiseert die vervolgens vanuit het klassieke gereformeerde dogmatische denken. Hij bedoelt daarmee: de ontwikkelingsgang die de gereformeerde dogmatiek in doorsnee bij haar uiteenzetting van de verschillende loci van de dogmatiek volgt. Zoals bekend is deze: God-schepping-zondeval-verlossing(Christus)-voleinding om het nu maar heel ruw te schetsen. En natuurlijk botst hij dan op tegen Van Rulers denkmethode die juist omgekeerd redeneert vanuit het einde. Komen we zo echter tot een vruchtbare beoordeling van en confrontatie met Van Ruler? Is het diens bedoeling en opzet een dogmatisch-systematische weergave te geven van de inhoud der klassieke dogmatiek? Wat is het grote motief in Van Rulers denken? Dat laatste komt m.i. te weinig uit de verf. Ongetwijfeld is Van Ruler dogmaticus, maar hij is daarnaast en tegelijk cultuurfilosoof en denker over de problemen van de verhouding kerk, maatschappij en staat. Daarbij zal men in rekening moeten brengen dat Van Ruler volop in de vraagstukken van het moderne denken en de eigentijdse situatie wil staan. Het gaat hem in veel van zijn geschriften om de verhouding van het christelijke om het zo eens te zeggen tot het menselijke, van het werk der verlossing door Christus én de staat met de cultuur. Van Ruler gaat in zijn bespreking daarvan welbewust een antikuyperiaanse weg. Hij is daarin volop leerling van Haitjema en het verbaast mij enigszins dat Velema wel Kuyper en Noordmans noemt als de theologische achtergrond van Van Ruler en niet de namen van Hoedemaker en Haitjema. Men zou zeker kunnen zeggen dat we in Van Rulers denken een krachtige poging ontmoeten Hoedemaker-Haitjema te actualiseren en hun gedachten vruchtbaar te maken voor de enorme problemen waarvoor de moderne naoorlogse tijd en wereld ons plaatst. Vandaar Van Rulers diepgaande exposés over de theocratie die zeker ook bij ons vrijgemaakten met onze kritiek op Kuyper, belangstelling mogen vinden. Velema is wat bang voor de nivelleringsstendens in Van Rulers denken. Hij geeft dit typische Van Ruleriaanse voorbeeld: „Mijn sigaar is even belangrijk als mijn buurman en daarom het natuurlijk genot van mijn sigaar even belangrijk als de zedelijke verhouding tot mijn buurman¹¹⁾” en: „De situatie van een mens op z'n sterfbed is niet serieuzer dan de situatie van een wet-

houder op z'n bureaustoel¹²). Men moet zulke frappante beelden echter lezen tegen de achtergrond van het denken van Van Ruler. Het gaat hem erom te laten zien dat de verlossing geen piëtistisch geïsoleerde zaak is maar heel de existentie raakt.

Er is nog een punt dat krachtiger naar voren had kunnen komen. Ik bedoel Van Rulers ijveren voor het apostolaat der kerk. Velema noemt dit wel maar als een betrekkelijk onbelangrijk onderdeel op blz. 88-90 bij de bespreking van de kerk en de ambten. Maar in het geheel van het oeuvre van de door hem besproken auteur is het toch een zeer belangrijk onderdeel, en als wij ons niet vergissen concentreert Van Rulers denken zich de laatste tijd steeds meer op de vraagstukken die met kerk en ambt samenhangen. We raken hier een onderwerp dat ook voor de discussies in eigen kring uitermate belangrijk is. Van Ruler heeft n.l. een heldhaftige poging gedaan om te komen tot een grondiger fundering van het bijzonder ambt dan tot nu toe in de gereformeerde theologie het geval was. Bavinck heeft er in zijn *Dogmatiek* wel enkele belangrijke dingen van gezegd. Zo schrijft hij dat de instelling van het apostolaat „een krachtig bewijs is voor het institutioneel karakter, dat Christus aan zijne kerk op aarde gaf¹³)”. Dat is een dogmatische uitspraak die hout snijdt. Maar toch komt het bij Bavinck nauwelijks tot een theologische fundering van het bijzonder ambt in de kerk. Nu is het opmerkelijk hoe hervormden en gereformeerden, en vooral vrijgemaakten voor dezelfde problemen op dit punt staan. Denkers als K. J. Popma in vrijgemaakte en J. C. Hoekendijk in hervormde kring hebben een crisis teweeg gebracht in de traditionele gedachtengangen over kerk en ambt. Is de institutie van de kerk haar vermomming en beweegt de kerk zich daardoor buiten de lichtkring van het evangelie, zoals K. J. Popma wil¹⁴)? Moet de kerk eerst gedestruktueerd worden zoals J. C. Hoekendijk betoogt voor ze aan restrukturering toe is¹⁵). Het is de grote verdienste van Van Ruler dat hij oog heeft voor de grote belangen die hier op het spel staan en naar een grondige theologische fundering voor het bijzonder ambt in de kerk zoekt. Daar komt nog iets bij. Er liggen sterke aanrakingsvlakken tussen Van Ruler en K. Schilder op het punt van het kerkbegrip. Schilder heeft het traditionele gereformeerde kerkbegrip geactualiseerd en er een ongekenne dynamiek aan gegeven. Het instituut als zodanig heeft geen zin in zich zelf. Het moet zich door Christus in zijn gang door de historie in de crisis laten brengen en Hem daarin volgen. Iets dergelijks zien we bij Van Ruler, hoewel hij dit weer geheel anders uitwerkt. Hij hamert erop dat de kerk geen zin in zichzelf heeft, niet bestaat om haar bestaan. „De kerk is er niet voor zichzelf en zij is ook niets op zichzelf. Zij is er alleen voor de wereld en zij is alleen iets in de handen van God¹⁶)”. In de kerk is het ambt een onmisbare zaak. Van Ruler stelt de vraag of het ambt in de kerk corset is of skelet, een sprekend beeld, en kiest welbewust voor het laatste. Interessant is ook de wijze waarop Van Ruler het verband legt tussen de algemene kerk en de plaatselijke kerk. Uitspraken als deze zijn van groot gewicht: „De volle, katholieke kerk ziet men alleen en uitsluitend in de plaatselijke gemeente. Daar is God, want daar zijn de ambten. Daar is ook het volk van God, want daar zijn de leken. Daar zijn ze bij en in elkaar. Daar is de kerk compleet¹⁷)”. Wij zullen als gereformeerden (vrijgemaakten en christ. gereformeerden) en hervormden goed doen te zien hoe het eenzelfde problematiek is die ons bezighoudt. Het gaat om de vraag of de structuur van de kerk zoals de Reformatie die greep: de kerk als kerk des Woords rond het bijzonder ambt, houdbaar is tegenover de kritiek die zowel in gereformeerde als in hervormde kring op die structuur wordt uitgebracht. Die kritiek kan ons brengen tot hertoetsing van onze traditionele visie en tot een grondiger theologische fundering van het ambt. De weg door deze kritiek gewezen betekent in feite ontbinding van de structuur der kerk zoals de Reformatie die in continuïteit met de oude en de apostolische kerk bewaarde. Zij die onder ons vaak terecht kritiek oefenen op ambtsoverschating mogen tegelijk wel toe-

zien dat zij met het kind het badwater niet overboord werpen.

Het laatste gedeelte van mijn bespreking werd een beetje een uitweiding ook met het oog op eigen kring. Ik wilde daar maar mee zeggen dat als men doorstoot tot de achtergrond en de motieven van de theologie van Van Ruler deze denker in zijn vaak ongehoorde radicaliteit beter kan worden begrepen. Wat verdere kritiek van dr Velema betreft: de verdere kritiek van dr Velema betreft: het belangrijkste achten wij zijn overwegingen over het verband van de pneumatologie en de christologie (blz. 100). Hier liggen elementen die zeker Van Ruler zelf in overweging kunnen worden gegeven. Al met al: we hebben veel waardering voor dit geschrift dat ons het denken van een belangrijk en origineel hedendaags theoloog naderbij brengt, hier en daar overwegenswaardige kritiek oefent en een belangrijke bijdrage tot de discussie betekent. De auteur bezie onze kritische opmerkingen op zijn geschrift dan ook in dat licht.

Enschede.

R. H. Bremmer

Noten bij confrontatie met Van Ruler.

- ¹) Geciteerd bij Velema, blz. 12
- ²) Blz. 33
- ³) Blz. 101
- ⁴) T.a.p.
- ⁵) Blz. 43
- ⁶) Blz. 44
- ⁷) Blz. 49
- ⁸) Blz. 59
- ⁹) Blz. 6
- ¹⁰) Blz. 104
- ¹¹) Geciteerd bij Velema, blz. 79
- ¹²) Idem op blz. 80
- ¹³) *Geref. Dogmatiek*, IV², blz. 359
- ¹⁴) *In Wat is de Kerk?*, artikel in *De grenzen der kerk*, uitg. van de Calv. St. Bew., blz. 35
- ¹⁵) *In De missionaire structuur van de gemeente*, artikel in *G. Th. T.*, 1963, blz. 237
- ¹⁶) A. A. van Ruler, *Bijzonder en algemeen ambt*, Nijkerk, 1952, blz. 22, een bijzonder rijk en instruktief boekje
- ¹⁷) In het artikel *Ambt en leek naar reformatorische opvatting*, in het R.K. *Tijdschrift voor theologie*, 1962, blz. 304. In dit artikel, een door Van Ruler voor een R.K. congres te Nijmegen gehouden rede vindt men zijn gedachten over kerk en ambt in een zeer evenwichtige en gerijpte vorm. Vgl. ook op blz. 305: „Daar — in de plaatselijke gemeente — staat het volk van God ook ten volle en permanent om het ambt heen. En dat op een veelvoudige wijze. Het roept en kiest bijvoorbeeld tot het ambt. Dat is naar mijn inzicht onopgeefbaar: dat de leken de ambtsdragers kiezen, met God mee wetend, willend en doend. Dat is niet 'n protestants-democratisch vótm, maar een katholiek essentiale”.

PERSSCHOUW

De correspondentie tussen het moderamen van de synode der Ned. Herv. Kerk en kardinaal Alfrink.

Men heeft in de kranten kunnen lezen dat het moderamen van de synode van de Ned. Herv. Kerk met kardinaal Alfrink in correspondentie is getreden over diens rol bij de overgang van Prinses Irene en bij de publicatie daarvan.

In het „Hervormd Weekblad de Gereformeerde Kerk” het orgaan van de Confessionale Vereniging schreef ds Groenewoud daarover het volgende:

Het moderamen van de Synode der Hervormde Kerk heeft naar aanleiding daarvan de volgende brief aan Monseigneur Alfrink gezonden:

„Eminentie,

Het moderamen van de generale synode van de Ned. Hervormde Kerk heeft na ampel beraad besloten zich tot U te richten om U enkele vragen te stellen, die verband houden met de overgang van Prinses Irene naar de Rooms-katholieke kerk.

Het is u ongetwijfeld bekend, dat deze overgang, en vooral ook de wijze waarop zij aan ons volk bekend gemaakt is, in brede kringen verontrusting heeft veroorzaakt. Hoezeer wij als kerk van de reformatie deze overgang ook mogen betreuren, niettemin willen wij vooropstellen, dat wij van oordeel zijn, dat Prinses Irene, evenals elk Nederlands staatsburger ongetwijfeld het recht heeft, en ook behoort te hebben in een zaak als deze, die zulk een persoonlijk karakter draagt, in overeenstemming met haar persoon-

lijke overtuiging te handelen. Dit neemt echter niet weg, dat deze overgang naar de Rooms-katholieke kerk ons diep heeft ontsteld. Ook zijn wij zeer geschokt door het feit, dat deze overgang niet, zodra zij had plaatsgevonden, door U openbaar gemaakt is. Wij zijn van oordeel, dat, waar Prinses Irene destijds openbare belijdenis des Geloofs heeft afgelegd in de Kerk van de reformatie, ook de belijdenis door haar afgelegd in de Rooms-katholieke kerk een openbaar karakter had behoren te dragen en niet moest verzwegen zijn, met alle schijn van dubbelzinnigheid die dit met zich mee zou kunnen brengen.

Wij menen U daarom dan ook te mogen vragen of het verzwijgen van deze overgang niet in strijd is met de waardigheid van haar die hierbij direct betrokken was en van de kerk, waartoe zij, krachtens haar geboorte, doop en belijdenis, behoorde. Deze vraag klemmt te meer, waar deze overgang een lid van het Huis van Oranje betreft, dat met zo nauwe banden met de Kerk van de reformatie is verbonden. Was het daarom niet, zo vragen wij ons af, Uw onafwijsbare verantwoordelijkheid er zorg voor te dragen, dat van de voorgenomen overgang van tevoren op zijn minst kennis was gegeven aan de kerk waartoe Prinses Irene gerekend mocht worden te behoren en dat daarna openbaarheid was gegeven aan het genomen besluit?

In de tweede plaats zouden wij U willen vragen een einde te maken aan de onzekerheid die bij ons en bij velen bestaat omtrent de vraag of en in hoeverre aan Prinses Irene bij haar toetreding tot de Rooms-katholieke kerk de Heilige Doop is toegediend ondanks het feit, dat zij deze doop in de Kerk van de reformatie reeds als kind had ontvangen?

In de derde plaats leggen wij U de vraag voor of niet in de waardering van de overgang van Prinses Irene als een oecumenische daad een gevaarlijke vertroebeling van de werkelijke oecumenische verhoudingen aan de dag treedt.

Met het oog op het betere begrip, dat gedurende de laatste jaren tussen de Rooms-katholieke kerk en de Kerk van de reformatie is ontstaan en de grotere openheid, die daarvan het gevolg is, achten wij het van groot belang, dat er ten deze volkomen helderheid wordt gescha-

pen. Wij zijn van oordeel, dat de oecumenische beweging alleen maar gediend kan zijn met een eerlijke erkenning van de verschillen in geloofs-inzicht, die de Kerk van Rome en die van de reformatie gescheiden houden en met de bereidheid nochtans om Christus' wil elkander te ontmoeten en te zamen de eenheid in Hem te zoeken.

Het moderamen van de generale synode der Nederlandse Hervormde Kerk:
w.g. P. G. van den Hooff, praeses
E. Emmen, scriba.”

Hierop heeft Kardinaal Alfrink telegrafisch antwoord gegeven; de inhoud van dit telegram kwam volgens het Persbureau van de Herv. Kerk op het volgende neer:

„Kardinaal Alfrink heeft op 11 februari j.l. telegrafisch antwoord gezonden aan het moderamen van de generale synode der N.H. Kerk op het schrijven dat het moderamen op 7 februari j.l. gezonden heeft.

De kardinaal heeft laten weten dat de voorgelegde vragen op het ogenblik alleen zouden kunnen worden opgehelderd als ambtsgeheim en discretie veronachtzaamd zouden kunnen worden, maar dat hij altijd bereid blijft waar mogelijk medewerking te verlenen tot opheldering.

Verder heeft de kardinaal het moderamen zijn dank betuigd voor zijn oproep tot rust en bezonnenheid en tevens de hoop uitgesproken dat uiteindelijk de goede betrekkingen tussen de kerken waarvoor hij steeds meent geijverd te hebben, geen blijvende schade zullen lijden.

Ook heeft de kardinaal de verzekering gegeven dat in het onderhavige geval niemand de christenbroeders heeft willen kwetsen en dat, mocht dit zijns ondanks toch zijn gebeurd, hij dat van harte betreurt.”

Het moet ons van het hart, dat dit antwoord ons zeer teleurstelt. Het gaat toch niet aan, een kerk op een dergelijke ontwijkende manier te antwoorden, en dan nog wel met een beroep op het kostbare goed van het ambtsgeheim. Wij protestanten krijgen bij dergelijke geheim-doe-nerij de indruk dat we om de tuin geleid worden, en in aanraking komen met die kant van de roomse kerk die wij als uitermate gevaarlijk zozeer verfoeien. Dit antwoord is dan ook bij uitstek geschikt om de wens dat de goede betrekkingen tussen de beide kerken geen schade zullen leiden tot een ijdele wens te maken.

Bepaald ergerlijk is het echter, tegelijk met de publikatie van dit antwoord in de Volkskrant te lezen, dat dit roomse dagblad uit betrouwbare bron heeft vernomen dat Prinses Irene niet overgedoopt. Dit bericht kan niet anders dan van de Kardinaal zelf afkomstig zijn, ook al zou het de Volkskrant via derden

hebben bereikt. Dat betekent dat ambtsgeheim en discretie wel veronachtzaamd konden worden voor een bericht in een krant, die dan een indirect antwoord aan de Hervormde Kerk kon geven, — maar niet voor een rechtstreeks antwoord aan het Moderamen zelf: van discriminatie gesproken.

Intussen is er over deze zaak meer te zeggen. Is de prinses overgedoopt? Neen. Wat is overdopen? Toch dit, dat iemand die alreeds is gedoopt opnieuw wordt gedoopt, omdat de vroegere doop niet wordt erkend. De roomse kerk erkent de doop van de protestantse kerken. Dat betekent, dat de roomse kerk niemand zal overdopen. Bij een overgang van volwassenen onderzoekt de roomse kerk dan ook of de bekeerling vroeger reeds is gedoopt.

Daarbij is een doopbewijs op zichzelf niet voldoende. De doop is pas echt doop, als er aan enkele voorwaarden*) is voldaan. Kan de verzekering worden gegeven dat inderdaad aan deze voorwaarden is voldaan, dan wordt de doop in de protestantse kerk zonder meer aanvaard. Kan deze verzekering niet met volstrekte zekerheid worden gegeven, dan wordt de bekeerling alsnog voorwaardelijk gedoopt. De priester verklaart dan nadrukkelijk dat hij deze persoon doopt, voor het geval hij nog niet gedoopt mocht zijn. Wij noemen dit overdopen. Voor de roomse kerk is dit eerst de echte doop. Daarom kan de overdoop plaats gehad hebben, terwijl van roomse zijde verklaard wordt dat dit niet is geschied. Het beroep op discretie en geheimhouding doet ons veronderstellen, dat dit is geschied.

De geheimhouding, die zo licht de onaangename bijsmaak van geheimzinnigheid krijgt, welke bij de overgang van Prinses Irene was betracht, is door het antwoord van de kardinaal niet weggenomen, maar beslist gehandhaafd.

Met instemming nemen we een korte beschouwing van ds. J. C. van Nieuwkerken uit de kerkbode voor de Hervormde gemeente te Hattem over deze materie over.

„Wat mij hier bezighoudt, is de laakbare geheimzinnigheid rondom deze beslissing van kerk en geloof. Reeds in dit opzicht is een getuigend antwoord op z'n plaats, ja zelfs geboden.

De Here Jezus zeide: „een ieder die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor mijn Vader die in de hemelen is...” Dat geldt zonder aanzien des persoons, hoog en laag, want daar is géén onderscheid. De zaak van kerk en geloof is principieel een openbare zaak. Onze aanstaande lidmaten hebben dezer dagen een bedroevend voorbeeld gekregen! Er is achter muren een spel gespeeld met de heilige zaken van Doop, Belijdenis en Avondmaal! En dat wel allerminst oecumenisch!

De Heiland vraagt: belijden voor de mensen; dat is een openlijk belijden en getuigen. Precies het tegenovergestelde van deze interne, besloten, verzwegen en geheimzinnige praktijken.

Volk, gemeente en wereld mogen en moeten weten, wat iemand gelooft en wie ge belijdt en op welke wijze ge belijdt. In dit opzicht denk ik nog altijd aan de voorbeeldige rouwdienst van wijlen Koningin Wilhelmina. Zij heeft beleden tot in haar dood, Christus verheerlijkend voor volk en vorsten!

Het wezen der belijdenis van onze grote God en Zaligmaker is, onder meer, haar openbaarheid. Juist de openbaarheid maakte de getuigen en de martelaars. Zoals ook de broeders des geloofs in Spanje weten.

Daarom op deze plaats dit woord tot onze tegenwoordige en toekomstige lidmaten der kerk, ook in onze gemeente: „Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader die in de hemelen is, verheerlijken.”

Al deze dingen kunnen en moeten het daglicht verdragen. De Reformatie houdt niet van geheimzinnigheid en niet van schemerig halfduister! Het zaligmakend geloof is in 't geding! Tot zover het artikel van ds. Groenewoud.

We vragen: was wat rondom de overgang van Prinses Irene geschied niet echt-rooms? Is zulk een gedrag niet kenmerkend voor een hiërarchie?

C. V.

*) Een daarvan is, of het water bij de doop heeft gestroomd.

KERKNIEUWS

Beroepen te Goes: Joh. Strating te Alkmaar en Broek op Langendijk.

Aangenomen naar Den Helder: H. Smit te Terneuzen.

Bedankt voor Marknesse: J. Geersing te Zuidwolde (Dr.).

Amersfoort. In het nieuwe kerkgebouw van de Geref. Kerk van Amersfoort werd een orgel

Ruik! Proef! Ten Have vacuumkoffie is branderij-vers! 30 min. na 't branden reeds gemalen en verpakt in veilig vacuumblik. Onbeperkt houdbaar, zonder aromaverlies! Bovendien verkrijgbaar in poedervijne Melitta-maling voor verrukkelijk verse filterkoffie!

TEN HAVE VACUUM KOFFIE

Verser dan zelf gemalen!

in gebruik genomen. Het is een uit Woudsend afkomstig en geheel gerestaureerd orgel. Het instrument heeft twee klavieren en dertien registers. Bij de in gebruikneming werd het bespeeld door Charles de Wolff.

Schiermonnikoog. Op Paasdag, Pinksterdag en op de Zondagen van 31 mei tot eind augustus worden door de kerkeraad en de Geref. Kerk van Dokkum preekdiensten belegd op Schiermonnikoog. De diensten beginnen om 9.30 en 3 uur in Pension „Zonneweelde”.

Beroepbaar. Door de classis Kampen werden praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard de kandidaten S. Braaksma, Hendrik v. Viandenstraat 54, Kampen en B. Meijer, Vloeddijk 56, Kampen, tel. 05292 - 3004.

PAASCONGRES

In opdracht van de V.G.S-en en F.Q.I. organiseert de V.G.S.-Utrecht dit jaar het Paascongres voor Gereformeerde Studenten en Academi. Dit zal gehouden worden van 31 maart tot 4 april in „De Poelakker” te Luntenen.

Het congres draagt als thema: „Geloof en Wetenschap”. Hierover zullen refereren: Prof. Dr. K. J. Popma, Drs. F. H. Pruys, Dr. H. R. Rookmaaker, Prof. Dr. F. van der Blij, Dr. F. A. Schaeffer en Gabriël Smit.

Het congres wordt geleid door Drs. A. M. van de Dussen te Breukelen.

Voor verdere mededelingen wordt verwezen naar een vorige publicatie. Voor deelname kunt U zich opgeven bij de heer G. van Dijk, P. Nieuwlandstraat 56, Utrecht.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Bibliotheek. Wegens interne reorganisatie kunnen tot nadere aankondiging geen aanvragen tot het uitlenen van boeken of periodieken in behandeling worden genomen.

Deze maatregel geldt niet voor de docenten der Theol. Hogeschool en die studenten die zich voorbereiden op het candidaatsexamen theologie.

De bibliothecaris, A. J. Roukema.

Candidaats-examen: Geslaagd voor het candidaats-examen de heer J. J. Wildeboer, Jan Lutmastraat 25a, Groningen.

GENERALE SYNODE VAN DE Geref. KERKEN IN NEDERLAND

Alle stukken voor de a.s. Generale Synode als volgt te adresseren:

Generale Synode van de Geref. Kerken in Nederland p.a. roepende kerk te Rotterdam-Delfshaven, Postb. 6145, Rotterdam-7.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

1 april begint de 8e jaargang van OPBOUW. We verzoeken onze abonnees die per jaar betalen f 10.—, en die per halfjaar betalen f 5.— te willen overmaken op onze postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen te Zeist, met bijvermelding voor OPBOUW.

Dit bespaart U hoge incassokosten en ons veel extra werk.

De administratie

Gode dankbaar melden wij U met grote vreugde de geboorte van onze dochter

SUZANNE

zusje van Geert, Jantine, Arnold en Marianneke

G. A. Hanemaaijer
J. Hanemaaijer-Kortleevers

Utrecht, 20 maart 1964
Heemstedelaan 20

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404-12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukwerk

Aan onze abonnees,

Ons laatste verzoek „elke abonnee brengt één nieuwe abonnee” is een groot succes geworden.

Wij mochten een groot aantal nieuwe abonnees inschrijven.

Wij zijn dankbaar voor de vele medewerking.

Maar — nog niet alle abonnees hebben aan ons verzoek voldaan, dus geheel tevreden zijn we nog niet.

Op 1 april a.s. begint de 8e jaargang van „OPBOUW”.

„OPBOUW”, het weekblad tot opbouw van het Gereformeerde leven, DAT ZEKER IN ONZE DAGEN IN EEN BEHOEFTE VOORZIET.

Het is gebleken, wanneer onze abonnees „Opbouw” bij vrienden en kennissen ter sprake brengen, dat het dan heel goed mogelijk is nieuwe abonnees te winnen. Mogen we nogmaals een beroep doen op Uw medewerking.

Wij willen U daarbij gaarne helpen, door het zenden van gratis proefnummers aan door U op te geven adressen.

Gaarne bericht aan het adres van de secretaris en penningmeester van de Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

van Lynden van Sandenburglaan 16 te Utrecht